

COLLECTIEF
KAPITAAL

T

M

AM

een oefening
in liefdevol samenleven

S

A

M

TER

AMS

AM

lessons
learned in
Amsterdam

E

DA

Collectief Kapitaal werkt aan een samenleving waarin iedereen toegang heeft tot een waardig bestaan. Een liefdevolle samenleving is ons ver-gezicht, maar daar zijn we nog niet. De ongelijke verdeling van geld, middelen en (articulatie) macht zorgt er namelijk voor dat er veel mensen in bestaansonzekerheid leven. Een ervaring die zowel gaat over wat je hebt als over wie je bent ten opzichte van anderen.

EEN AMSTER DAMSE OEFENING

Financiële ongelijkheid werkt namelijk door op je relaties. Weinig hebben is in onze samenleving namelijk gelijk komen te staan met schuld dragen. We zijn zo gaan geloven in het ideaal dat je zelf je leven maakt dat we indivi-duen erop aankijken als de zekerheden in het leven wegvallen. Maar hoe we relaties aangaan in onze samenleving heeft ook invloed op onze (financiële) bestaanszekerheid. Wat we denken over anderen, welke vooroordelen we hebben en wie we in- en uitsluiten heeft consequenties. De ene persoon geniet veel meer bescherming in onze samenleving dan de ander. Als we liefdevol willen samenleven, zullen we dus niet alleen financiële ongelijkheid moeten aanpakken, maar ook de relationele ongelijkheid.

Bij Collectief Kapitaal komen we daarom in actie. We pakken de finan-ciële ongelijkheid aan met onze her-verdelingsactie. In 2024 deelden we in 4 steden ons inkomen. In totaal ontvingen 56 personen een schenking van 1000 euro per maand voor een jaar sinds onze oprichting in 2020. Met deze actie laten we een directe verbeelding aan de wereld zien: samenleven kan anders!

Maar we zeiden al: er is meer nodig. Als we relationele ongelijkheid willen aanpakken, dan zullen we (anders) relaties moeten aangaan met elkaar. Ontmoetingen faciliteren tussen mensen met heel verschillende achtergronden die elkaar in het dagelijks leven niet snel meer tegenkomen. Dat doen we bij uitstek in de reisgezelschappen. Daar komen mensen die ingeloot zijn samen met evenveel mensen die al langer lid zijn bij Collectief Kapitaal. Samen gaan ze een jaar op reis. Een reis waarbij je jezelf leert kennen door de ogen van de ander. Je leert iemands verhaal kennen of iemand stelt je een onverwachte vraag. Door die nieuwe ontmoetingen sta je stil bij

je eigen opvattingen en de positie die je inneemt in de samenleving.

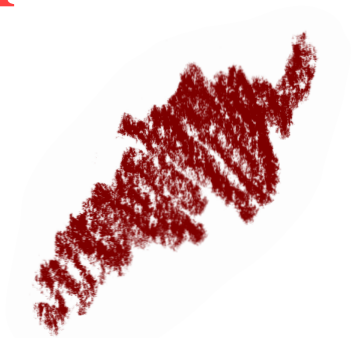
Afgelopen jaar gingen we ook als reis-gezelschap in Amsterdam ‘op reis’. Een bijzondere groep mensen die heeft geoefend met liefdevol samenleven. Een oefening, want een liefdevolle samenleving (in het klein) is niet zomaar gevormd. Geen één reisgezelschap is en was perfect. De waarde zit daarom juist in wat we onderweg leren. Lessen die je persoonlijk mee kan nemen in je leven, maar ook lessen die we in Amsterdam en als landelijke beweging kunnen gebruiken. Denk hierbij aan wat we hebben geleerd over bestaans-onzekerheid, liefde en collectiviteit. Maar denk vooral aan de lessen over hoe we samen zijn gekomen. Want hoe je samenkomt is in zichzelf een manier om ongelijkheid te doorbreken. Het reisgezelschap in Amsterdam heeft veel bijgedragen met hun inzichten over: welke voorwaarden zijn nodig voor ‘het goede gesprek’? En: wie krijgt stem in welke besluiten er worden gemaakt? Of: welke plek krijgt onderzoek in ons leerproces tijdens de reis?

Al die lessen delen we in dit docu-ment, waarmee het reisgezelschap van Amsterdam een belangrijke bijdrage doet aan het kennisarchief van Collectief Kapitaal. In het document staan doorkijkjes naar de huidige reisgezelschappen. Zo kan gezien worden welke lessen al een plek hebben gekregen in de huidige praktijk. Ieder reisgezelschap staat namelijk op de schouders van hun voorgangers.

Iedereen bedankt die heeft bijgedragen met tijd, wijsheid en liefdevolle aandacht!

DE OEFENING VAN

vier lessen over het
herverdelen van
kapitaal

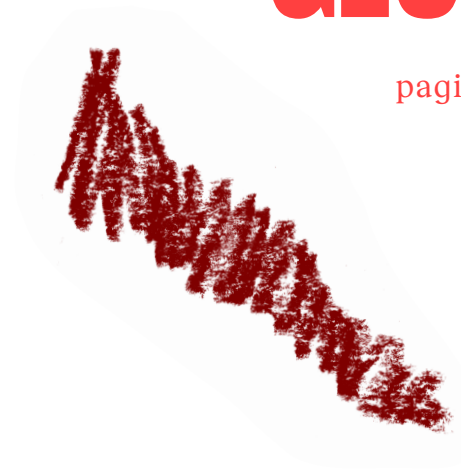

Les 1 ELKAARS WERELD KENNEN

pagina 6 - 9

Les 2 HET GOEDE GESPREK

pagina 10 - 13

Les 3 SAMEN STUREN

pagina 14 - 19

Les 4 ZOEKEN EN VINDEN

pagina 20 - 23

Les 1

de oefening van

Door Collectief Kapitaal hebben we mensen leren kennen die we anders nooit hadden ontmoet. Sommigen van ons hebben nog steeds contact, bij anderen is het wat verwaterd. Dit hebben we geleerd.

ELKAARS WERELD KENNEN

#1 nieuwe werelden leren kennen

Eén op één elkaar ontmoeten helpt om een gesprek te voeren waarin je net een laagje dieper kan komen. We leerden hoe we soms enorm op elkaar leken, maar ook hoe onze werelden verschilden. We werden ons bewust van ons referentiekader door de vragen die we stelden. Zo stelden we de vraag van de vragenstellers: welke betekenisvolle relaties heb jij? Voor de meesten een logische vraag. Maar als iemand juist denkt vanuit een ‘wij’ is het best gek. Hoe kan ‘ik’ relaties hebben? Je hebt een relatie toch samen? De ontmoetingen laten ons zo nadenken over de bril waarmee we naar de wereld kijken.

#2 vragen meekrijgen is fijn

Het was wennen om ‘zomaar’ met iemand af te spreken. We hebben geleerd dat het fijn is om een aantal vragen mee te krijgen als opstapje om het gesprek sturing te geven. Thema’s als geld, ongelijkheid of liefde bespreek je dan makkelijker. Ook is het fijn om als groep te bespreken: Waar dragen de gesprekken die we hebben aan bij? Misschien zal het desondanks eerst altijd wel wat onwennig blijven. We hebben geleerd dat deze onwennigheid ook nodig is. Iemand ontmoeten

buiten je eigen ‘bubbel’ of normale ‘patronen’ is soms ongemakkelijk, maar zorgt wel voor bruggetjes tussen levens die elkaar anders niet zouden doorkruizen.

#3 vraagbaak

Niet ieder koppel kwam meteen tot stand of bleef lang bij elkaar. Voor volgend jaar is het fijn om te weten: wat doe je als één van beide geen initiatief neemt tot afspreken? Bij wie kan je terecht voor advies?

Doorkijkje naar huidige reisgezelschappen

- Vanaf het begin krijgen reiskoppels (als ze willen) vragen mee om te bespreken.
- We zien dat de meeste koppels samen afspreken en dat er connecties ontstaan. Maar dit gebeurt niet altijd en ook niet altijd vanzelf. Dan denkt de reisleader mee. Die doet dat op een manier waarbij beide partijen verantwoordelijkheid dragen. Voor de één om commitment te tonen op gemaakte afspraken en voor de ander om te zoeken naar voorwaarden waaronder het gesprek tot stand kan komen.

Les 2

de oefening van

We hebben grote thema's besproken: bestaans(on)zekerheid, de liefdevolle samenleving en collectiviteit. Dit hebben we geleerd over hoe je zulke gesprekken goed voert.

HET GOEDE GESPREK

#1 praten over geld

We hebben niet alle vragen gesteld die we wilden over geld en over de schenking. Wanneer we hier wel over deelden, zagen we dat we allemaal kwetsbaarheden en zorgen kenden. Tegelijkertijd zagen we dat kwetsbaarheid niet gelijk verdeeld is.

We hebben ook geleerd dat de schenking ontvangen zowel heel mooi als heel uitdagend kan zijn. Het zorgt voor meer ruimte voor rust, plezier en de mogelijkheid om iets aan anderen te kunnen geven. Aan de andere kant gaf de schenking ook onrust. Het is soms zoeken hoe je met veel geld omgaat als je lang van weinig hebt geleefd. Ook is het spannend hoe mensen in de omgeving erop reageren. Bijvoorbeeld als mensen verwachten dat je dingen voor hen gaat betalen of als iemand het je niet gunt.

Voor komend jaar is het een goed idee om meer ruimte te maken voor vragen als: wat doet het met je om de schenking te ontvangen? Hoe reageren mensen in je omgeving erop? En hoe is het om iets onvoorwaardelijk te krijgen? Ook is het een goed idee om meer vragen over geld te stellen aan donerende leden. Bestaans(on)zekerheid kan ook bij hen wisselen door het jaar heen. En daarbij: als we ongelijkheid willen doorbreken is het belangrijk dat we ook schurende vragen stellen over ontvangen, geven en bezitten aan mensen met meer geld.

#2 van abstract naar dichtbij

De gesprekken waren het meest waardevol als we spraken vanuit onze eigen (levens-)ervaring. Als het een abstract gesprek werd, dan was het niet voor iedereen toegankelijk. Dan ging het eerder over een bepaald thema, maar niet meer over hoe het ons persoonlijk raakt. Daarbij merkten we ook: samen praten is belangrijk, maar ook samen dingen doen. Bijvoorbeeld bowlen, of een theatervoorstelling bezoeken. Afwisseling hiertussen is een goed idee.

#3 van open einde naar conclusie

We hebben interessante gesprekken gehad, maar het is belangrijk om te markeren waartoe ze hebben geleid. Een idee is om de avond af te sluiten met een conclusie. Het kan zijn dat we tot gezamenlijke nieuwe inzichten zijn gekomen of juist een belangrijk dilemma hebben blootgelegd.

#4 less is more

We hebben veel thema's besproken. Voor komend jaar is het fijn als grote thema's niet in één of twee avonden besproken hoeven worden.

“Er is een veilige sfeer nodig om diepe thema’s te bespreken.

Dat vraagt van iedereen een grondhouding waarin je bereid bent te reflecteren, open te luisteren en verantwoordelijkheid te nemen”

#5

grondhouding & voorwaarden

Er is een veilige sfeer nodig om diepe thema’s te bespreken. Dat vraagt van iedereen een grondhouding waarin je bereid bent te reflecteren, open te luisteren en verantwoordelijkheid te nemen. Dan kan je schurende vragen stellen en het soms ook grondig met elkaar oneens zijn zonder dat mensen op een nare manier naar huis gaan. Want ook al heeft iedereen goede intenties, ook in een reisgezelschap kunnen conflicten voorkomen. Voor een volgend reisgezelschap raden we aan om het te hebben over voorwaarden waaronder je samenkomt en reflectieve vaardigheden te oefenen. Daardoor ontstaat een veilige en open sfeer waarin moeilijke vragen gesteld kunnen worden en eventuele conflicten worden opgelost.

#6

vind zelf woorden voordat je samen een nieuw verhaal maakt

Zeker als je voor het eerst taal geeft aan jouw ervaring met bestaansonzekerheid is het fijn als dit eerst in je eigen woorden kan. We willen als Collectief Kapitaal bewegen naar een nieuwe wereld met een nieuw verhaal. We hebben geleerd dat dit pas stap 2 is. We moeten eerst ontdekken hoe onze eigen werelden eruitzien in onze eigen taal om daarna samen een nieuwe taal te vinden.

Doorkijkje naar huidige reisgezelschappen

- De reisbijeenkomsten bewegen volgens de lijn: ik-wij-wereld. De eigen ervaringen en het gezelschap nemen we als uitgangspunt om de wereld te begrijpen en te veranderen. We starten met ‘het uitpakken van onze bagage’. We ontdekken elkaars ervaringen met ongelijkheid, geld en bestaans-(on)zekerheid. Dat zijn soms spannende en schurende vragen. Ieder bepaalt daarom zelf wanneer diegene klaar is voor een antwoord. We zien dat de schenking van Collectief Kapitaal confronteren met onze onderliggende opvattingen. Die worden bespreekbaar gemaakt in de reisgezelschappen die nu lopen. Denk aan hoe sommigen merken ideeën te hebben over hoe de ander de schenking goed zou kunnen besteden. Wat betekent onvoorwaardelijk geven dan? Maar ook aan: hoe ontvang je onvoorwaardelijk? Zowel de schenking, maar ook tijd en aandacht. Ontvangen zonder iets (direct) terug te doen is voor veel mensen niet gemakkelijk.
- Dit jaar zijn er minder thema’s. Ieder reisgezelschap ontdekt op basis van hun persoonlijke verhalen welk thema zij deze reis willen uitdiepen. Er is dus geen vast programma meer die voor meerdere reisgezelschappen tegelijk geldt.
- Elke avond kent een start en een einde. Het einde is een moment om stil te staan bij wat er die avond besproken is. Wat was de kern van het gesprek? Welk dilemma kwam naar boven? Is er iets wat nog gehoord moet worden voor we vertrekken? Dit is ook een moment waarop reisgenoten aangeven volgende keer het over een bepaald thema te willen hebben of waarop ze aanbieden het zelf (mede) te organiseren.

Les 3

de oefening van

Binnen Collectief Kapitaal geven een veelheid aan leden samen sturing aan onze beweging. Het is een samenspel van behoeften, verschillende rollen en de algemene visie van Collectief Kapitaal. We hebben de volgende lessen opgedaan over sturing voor de volgende reisgezelschappen.

SAMEN STUREN

#1 rollen & behoeften

We hebben de verschillende rollen besproken. Reisgenoot, vragensteller, observant. Maar die van reisleader niet. Het is fijn om te weten wat we verwachten van de reisleader en andersom. In het begin waren de reisbijeenkomsten vrij open. We verlangden toen naar meer sturing. Deze werd ingevuld door de reisleader en kwam met name op de inhoud: waar gaan we het over hebben? Daarna was het niet voor iedereen meer helder of en hoe er ruimte was voor eigen initiatief. Het is fijn als iedereen weet hoe je de agenda mee kan vormen.

We hebben geleerd dat het fijn is als de verschillende behoeften van reisgenoten en reisleader(s) worden gehoord en samen worden gewogen. De waarden die we samen hebben geformuleerd begin van het jaar kunnen dienen als richtingaanwijzers voor gezamenlijke besluitvorming.

#2 balans tussen groep en individu

We hebben allemaal talenten, wensen en behoeften. In ons reisgezelschap verschilden onze behoeften wel eens van elkaar. Zo leefden er verschillende ideeën en behoeften rondom 'onderzoek doen' en het reisverslag. Ook zagen we terugkijkend dat we meer ruimte hadden willen maken voor dingen doen, naast praten. Bijvoorbeeld samen een uitje ondernemen, maar ook de liefdevolle samenleving verbeelden door de handen uit de mouwen te steken.

#3 aanwezigheid & relatieopbouw

We hebben gestoeid met aan- en afwezigheid van zowel reisgenoten als reisleaders. De wisselingen maakte dat relatie opbouwen in het gezelschap minder makkelijk ging. Als reisleaders wisselen is heldere communicatie hierover fijn. We hebben daarnaast ook geleerd dat aanspreken op afwezigheid een belangrijk thema is die reisgezelschappen moeten aankijken.

Doorkijkje naar huidige reisgezelschappen

- Als iemand toezegt mee te reizen is dat een commitment waar we iemand op bevragen. Aan de andere kant is het de verantwoordelijkheid van de groep om voldoende voorwaarden te scheppen zodat iedereen mee kan doen. Dat vraagt natuurlijk van iedereen iets. Van de persoon die afwezig is om aan te geven wat je nodig hebt, van de groep om alle behoeften van elkaar een eerlijke plek te geven en van de reisleader om het goede voorbeeld te geven.

Dit jaar zijn we tot een aantal oplossingen gekomen. Bijvoorbeeld: het meenemen van een tolk, samen bewegen en praten, en afspreken in een prikkelarme omgeving. Ook wordt er door de reisleader in de groep gelegd hoe iemand die ziek is toch op zijn/haar eigen manier onderdeel kan zijn zonder aanwezig te zijn op de avonden. Desondanks blijft het zo dat het soms moeilijk is om iedereen bij elkaar te krijgen. Zeker als mensen kampen met moeilijkheden in hun leven.

- Binnen de huidige reisgezelschappen besteden we dit jaar meer aandacht aan individuele behoeften. Vanuit afgelopen jaar nemen we o.a. de lessen mee over onderzoek (volgende hoofdstuk) en over de behoefte aan dingen doen. Ieder reisgezelschap eindigt de reis daarom met een 'liefdevol gebaar'. Dit is een actie waarmee het gezelschap laat zien wat voor hun liefdevol samenleven is. Het gezelschap in Rotterdam organiseerde dit jaar bijvoorbeeld

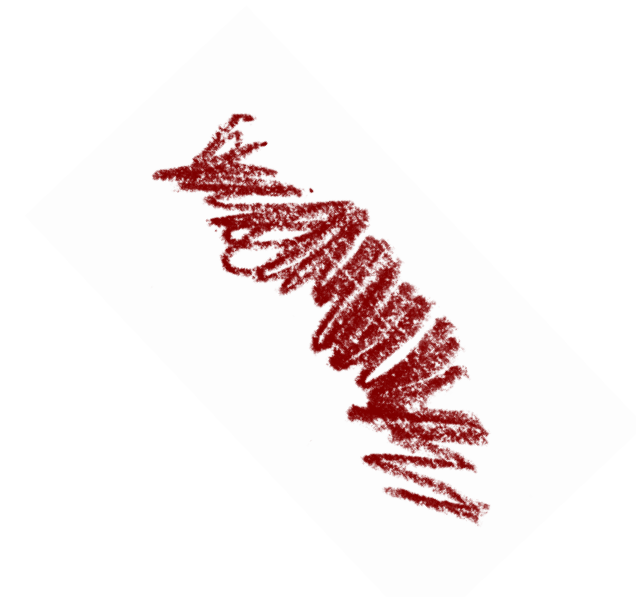
een buurtdiner. Ook gaven ze aan ouders, die van weinig rond moeten komen, bol.com bonnen weg voor het halen van verjaardagscadeaus. Op dit moment zijn er zes reisgezelschappen, zij kunnen ieder tot een heel andere actie komen.

'Samen dingen doen' is ook belangrijk door het jaar heen. Wel heeft ieder reisgezelschap daar een eigen timing in. Soms komen ook heel persoonlijke verhalen boven en is er eerst de behoefte om daar in alle rust bij stil te staan.

- We nemen vanuit 'De Amsterdamse oefening' mee dat het belangrijk is dat besluitvorming helder en gezamenlijk gedragen moet zijn. Dat er gefaciliteerd wordt dat reisgezelschappen zelf besluiten kunnen nemen binnen de kaders van de visie van Collectief Kapitaal.

We zien dat reisgezelschappen verschillend zijn. Ieder gezelschap kent verschillende talenten, behoeften en is actief in een andere buurt. Daarom start de tweede reisbijeenkomst met gezamenlijke 'spelregels'. Onder welke voorwaarden wil iedereen meedoen? Dat is een vraag voor reisgenoten en de reisleader. Daarbij houden we er rekening mee dat de reisbijeenkomsten en het reisverslag er verschillend uitzien per stad.

Als laatste voelen we: het zal altijd spannend blijven: werken vanuit niet-weten. In een samenleving waar hiërarchie, doelen en controle belangrijk zijn is het soms best lastig om in een open proces samensturing te geven. We zullen samen er soms een potje van maken en soms iets bijzonders neerzetten.

“In een samenleving waar hiërarchie, doelen en controle belangrijk zijn is het soms best lastig om in een open proces samensturing te geven”

**LEER JEZELF
KENNEN**

**DOOR DE OGEN
VAN DE ANDER**

Les 4

de oefening van

Afgelopen jaar hebben we veel inzichten opgedaan over onderzoek. Het was het eerste jaar waarin als groep werd opgetrokken om lessen op te doen. Het was een belangrijk experiment waar we veel van hebben geleerd.

ZOEKEN EN VINDEN

#1 geen dubbele lagen

We hadden veel rollen en veel groepen waarin we samenkwamen: reisbijeenkomsten, onderzoek bijeenkomsten, afspraken als reiskoppel en bijeenkomsten voor observanten en vragenstellers. Dit was best veel. De veelheid aan rollen zorgt ervoor dat we;

- 1 veel mensen nodig hebben voor één reisgezelschap
- 2 het veel tijd vraagt van reisgenoten en de reisleader
- 3 niet alle informatie bij iedereen bekend is en
- 4 sommigen het gevoel hadden in hun rol zowel binnen als buiten de groep te staan.

Observanten en vragenstellers waren fundamenteel onderdeel van de reis en leverden een belangrijke bijdrage. Maar deze rollen droegen een dubbelheid in zich. De vragenstellers faciliteerden bijvoorbeeld met vragen voor reiskoppels, maar beantwoordden die niet zelf (tenzij je ook in een reiskoppel zat). De observanten hadden iets vergelijkbaars. Zij waren bij bijeenkomsten en schreven hun indrukken op formulieren en bespraken die apart. Observaties werden lang niet altijd in de groep gedeeld en wat er met de formulieren gebeurde was niet altijd duidelijk. Dit zorgde ervoor dat de rol soms zoeken was en het voelde alsof het meer over ‘de anderen’ of ‘iets buiten jezelf’ ging. Dat vraagt reflectie.

#2 van zoeken naar vinden

Afgelopen jaar hebben we veel gesproken over welke richting het onderzoek op moest. Het is logisch dat als je samen nieuwe dingen uitprobeert, je zoekende bent. Het zoeken heeft veel inzicht gegeven in verschillende visies op onderzoek. Aan de andere kant merkten we dat het lastig was als het steeds bij zoeken bleef. Het is fijn als er een nieuw woord is voor ons leerproces. Past het woord onderzoek nog? Ook is het fijn als iedereen weet aan welk gezamenlijk leerdoel je werkt.

#3 functie van gesprekken en evaluatie

Aan het begin van het jaar hadden we gezamenlijke waarden geformuleerd. Het is een goed idee om tussentijds samen te kijken of we samen deze waarden nog uitleven. Aan het eind van het jaar hebben we gesprekken gehad over hoe we terugkijken. Dat leverde veel inzicht op. Het is aan te raden ook eerder stil te staan zodat je de inzichten kan toepassen.

“Leren gaat niet over iets wat bij ‘de ander’ gebeurt, maar over hoe jij in de wereld staat en welke verandering dit van jou vraagt.”

Doorkijkje naar huidige reisgezelschappen

→ De huidige reisgezelschappen hebben minder rollen. In Amsterdam, Rotterdam en Utrecht zijn er alleen reisgenoten. In Arnhem is de rol van observant omgevormd tot die van space-holder. Zij maken ruimte voor dingen die onbesproken blijven en leggen het direct in de groep ter reflectie. Space-holders zijn in het hele collectief actief en ook in het reisgezelschap. De insteek is dat de gezamenlijke cultuur verandert en de rol zich uiteindelijk weer opheft.

We maken een beweging van onderzoek naar leren. Dit zijn de uitgangspunten:

- Dit jaar nodigen we de reisgezelschappen niet uit op het doen van onderzoek, maar op leren en reflecteren. Leren gaat niet over iets wat bij ‘de ander’ gebeurt, maar over hoe jij in de wereld staat en welke verandering dit van jou vraagt. Het reisgezelschap helpt je daarbij. De groep ontdekt welke ongelijkheid er is in de wereld en binnen het gezelschap. Die ongelijkheid wordt besproken en omgebogen naar een nieuwe manier van met elkaar omgaan. Hoe word je een liefde volle reisgenoot voor jezelf, de ander en hoe neem je dat mee naar je dagelijks leven?
- Verandering vindt niet alleen plaats in onszelf en binnen de groep, maar ook in de wereld buiten ons. Ten eerste doordat het gezelschap een actie vormgeeft

aan het einde van de reis. Daarnaast houdt het gezelschap door het jaar heen bij welke lessen zij opdoen en hoe zij zijn veranderd. Dit delen zij met de wereld zodat anderen geïnspireerd kunnen raken. Op die manier maken we de ‘ik-wij-wereld-beweging’.

- Het landelijk redactieteam neemt initiatief tot onderzoeken en essays. Wat naar buiten wordt gebracht vloeit voort uit de ervaringen en lessen van de gezelschappen. Het is altijd mét elkaar leren en niet óver een ander.
- Huidige reisleiders zijn geen onderzoekers, maar programmamakers. Hun expertise is organiseren van goede gesprekken.
- De suggestie om tussentijds stil te staan bij geleerde lessen en de eerder opgestelde waarden lijkt ons betekenisvol. Ook zien we dat het waardevol is om aan het einde van het jaar elkaar te interviewen als reisgenoten. Dit zagen we in Amsterdam en in Rotterdam. Daarbij zien we dat het fijn is dat de gezamenlijke verwachtingen voor het reisverslag helder zijn voor iedereen die hieraan meewerkt. We gaan kijken hoe komende reisgezelschappen kunnen profiteren van deze inzichten.

